

כוחות באדם גשחר האנושות

פרוייקט 30% בתנ"ך

כאוס וסדר

עטר ברנאן

גחנכת

כאוס וסדר – סיפור בריאת העולם

סיפור הבריאה העברי מתחיל כאשר העולם מצוי בכאוס. כל החומרים וכל הישויות מעורבבות וחוסר הוודאות חוגג: "א בְּרֵאשִׁית, בְּרָא אֱלֹהִים, אֶת הַשָּׁמַיִם, וְאֶת הָאָרֶץ. ב. וְהָאָרֶץ, הִיְתָה תְהוֹ וְנְהוּ, וְחֹשֶׁךְ, עַל-פְּנֵי תְהוֹם" (בראשית, א, 2-1).

לאט לאט, ככל שאלוהים מתקדם עם מעשה הבריאה שלו, פוחת מימד הכאוס ומתגבר מימד הסדר. הבריאה מתוארת כתהליך מובנה ומדוקדק, שנחשב מראש ע"י אלוהים לפרטי פרטיו. סדר הבריאה הוא הגיוני ומדרגי-ראשית נברא האור והוא מובדל מן החושך, לאחר מכן, ביום השני נבראים המים והשמיים ואז נגלת האדמה. בשלבים הבאים נבראים הצמחייה, מאורות השמיים, בעלי החיים ואז-יצר הבריאה, גולת הכותרת- האדם. הפריטים לא נבראים באופן אקראי, אלא מתבססים על הבריאות הקודמות. לדוגמא- ניתן לראות כי בריאת היבשה, מתבססת על הפרדת מי הים מהשמיים:

ו וַיֹּאמֶר אֱלֹהִים, יְהִי רְקִיעַ בְּתוֹךְ הַמַּיִם, וַיְהִי מַבְדִּיל, בֵּין מַיִם לְמַיִם. ז. וַיַּעַשׂ אֱלֹהִים, אֶת-הָרְקִיעַ, וַיַּבְדֵּל בֵּין הַמַּיִם אֲשֶׁר לְרַקִּיעַ, וּבֵין הַמַּיִם אֲשֶׁר מֵעַל לְרַקִּיעַ; וַיְהִי-כֵן. ח. וַיִּקְרָא אֱלֹהִים לְרַקִּיעַ, שָׁמַיִם; וַיְהִי-עֶרֶב וַיְהִי-בֹקֶר, יוֹם שֵׁנִי. {פ}

ט וַיֹּאמֶר אֱלֹהִים, יִקְוּ הַמַּיִם מִתַּחַת הַשָּׁמַיִם אֶל-מְקוֹם אֶחָד, וְתִרְאָה, הַיַּבְשָׁה; וַיְהִי-כֵן.

(בראשית, א', 9-6)

סימן נוסף המעיד על הסדר המופתי בו נברא העולם הן המילים המנחות המכוונות אותנו לשים לב למחזוריות המעגלית של מעשה הבריאה:

"וַיֹּאמֶר- וַיְהִי"- אלוהים אומר, ובדבריו נבראים הפריטים בעולם. אין מאבק, או תהליך מלא סתירות. אמירה ומיד אחריה בריאה. משהו שלם ופשוט.

לדוגמא: וַיֹּאמֶר אֱלֹהִים, תִּדְשָׁא הָאָרֶץ דְּשָׂא עֵשֶׂב מִזְרִיעַ זֶרַע, עֵץ פְּרִי עֵשֶׂה פְּרִי לְמִינוֹ, אֲשֶׁר זֶרַע-בוּ עַל-הָאָרֶץ; וַיְהִי-כֵן (בראשית, א', 11)

"וַיִּרְא אֱלֹהִים כִּי טוֹב"- הכל בבריאת האלוהים הוא טוב. אין פגם, קושי, משהו שיוכל להכניס אפילו אלמנט קטנטן של כאוס או בלאגן.

"וַיְהִי עֶרֶב וַיְהִי בֹקֶר"- ביטוי מנחה נוסף שמסמן עבורנו את המעבר מיום ליום וכך עוזר לנו להבחין בחלוקה המסודרת של הבריאה לימים וזמנים, ובהתפתחות ובהדרגתיות של סדר הבריאה.

לדוגמא : וַיֵּרָא אֱלֹהִים, כִּי-טוֹב. יֵט וַיְהִי-עָרֵב וַיְהִי-בֶקֶר, יוֹם רְבִיעִי. {פ}

כך אלוהים הופך, דרך תהליך מוקפד ומחושב היטב, את הכאוס שהיה העולם בתחילתו לעולם מושלם ומסודר.

כאשר הייתי תלמידה (אני הייתי תלמידה ולא חניכה) בכתה ח' נסענו לאיזו אוניברסיטה להפגש עם מדען. לא יכולנו שלא להבחין בכיפה גדולה שהייתה מונחת על ראשו. מבחינתנו, תלמידים מבית ספר חילוני, היה מדובר בסתירה- איך הוא יכול גם להיות איש מדע וגם להאמין באלוהים. למזלי, אחד התלמידים היה מספיק חצוף כדי לשאול אותו על כך, והוא ענה תשובה שצרובה בראשי עד היום. הוא ענה שאנחנו נמצא לא מעט מדענים דתיים. כי כשאתה מדען, וחוקר את העולם עד יסודותיו הקטנים ביותר, אתה מבין שהוא כל כך מסודר ומאורגן, שאתה פשוט לא יכול להאמין שזה במקרה. משהו היה חייב לסדר את הכל באופן מושלם שכזה.

עבורי, יסודות הכאוס והסדר בנפש שלי רוחשים בסתירה פנימית מתמדת. הייתי מגדירה את עצמי כאשה מסודרת. אם תסתכלו על איך מסודרים הקבצים שלי במחשב או בדרייב אתם תראו הקפדה שלא מביישת את תהליך הבריאה. את השיעורים שאני בונה כל אחד יכול להעביר, כי אני בונה אותם בכזה סדר שכל אחד יוכל להבין את מה שעבר לי בראש- עם רציונל ושלבים מובנים, כמו בנייתה ימים בתהליך הבריאה של אלוהים. אחד הדברים המספקים עבורי הוא להכנס לחדר מבולגן, לטפל בו ולצאת ממנו כשהוא מסודר וכל דבר במקומו. בימי העבודה שהיו על הבמ"ע השקעתי במיון הסיכות לשדכן שהיו מפוזרות במגירה לפי גדלים, ולסמן את השדכנים במדבקות של צבע ומספר לפי גודל הסיכות שמתאים להם.

בנוסף, מאוד קשה לי עם חוסר ודאות, וכאוס מבחינתי זה חוסר ודאות- קרקע לא יציבה. בתקופת הסגר הראשון של הקורונה, בו כולם היו בבית ולא בדיוק הייתה משמעות לזמן, עשיתי לעצמי לוי"ז לכל יום. מתי אני עובדת על המחשב, מתי אני עושה ספרוט. כדי להכניס סדר לכאוס. לכן, אני יכולה להזדהות עם הרצון לייצג את בריאת העולם כמסודרת- הסדר מרגיע את הנפש. מעניק לה שלווה.

יחד עם זאת, בחרתי בחיים של מחנכת. וחיים של מחנכת לעד יהיו כאוטיים. חיים שמורכבים ממפגשים עם אנשים תמיד יהיו בלתי צפויים, בעלי מרכיבים מפתיעים כל פעם מחדש- כי לכל מפגש אנחנו מגיעים שונים. עובר עלינו משהו אחר בכל יום, חוויות אחרות, מחשבות אחרות. ולכן לעולם אי אפשר לצפות מראש איך ייראה מפגש חינוכי. הבחירה בחיים של חינוך מכניסה הרבה כאוס לחיי, אך גם הרבה חיות: אנרגיות, שמחה, עצב, התרגשות, קרבה, למידה, הנאה, קושי. ואני חושבת שללא הכאוס כל התחושות הללו לא היו מצליחות לבוא לידי ביטוי מלא.

אומרים עליי שאני יצירתית. האם היצירתיות שלי מגיעה בהכרח מיסוד הכאוס בחיי? לפעמים אני מרגישה שדווקא מתוך הלך המחשבה המסודר שלי נובעות מחשבות חדשות ויצירתיות. כי היצירתיות מתבססת על מה שקיים והרצון לחרוג ממנו. אולי זה יסוד הכאוס שמנסה לפרוץ את יסוד הסדר שרוצה להשתלט על יסוד הכאוס ששואף לחרוג מגבולות האפשרי.

בלי כאוס לא תהיה חורגות בחברה האנושית. כחברה, כמו גם כיחידים, אם רק נסתמך על מה שמוכר, ידוע, מובנה- לא נצליח לפרוץ גבולות, להשתנות להתפתח. לכן, אני מכירה בחשיבות הכאוס בחיים. גם אם קשה לי איתו.

עיצוב הפוסטר

בתהליך עיצוב הפוסטר עברתי דרך כמה רעיונות. חיפשתי דימוי שיבטא כאוס בתוך סדר. מכיוון שכפי שתיארתי, אני מנסה להשליט סדר על הכאוס בחיי, אבל מבינה שאין חיים בלי כאוס והוא בלתי נמנע. חשבתי על להראות גז מתחמם בתוך חלל סגור, אבל לא הצלחתי להראות זאת בתמונת סטילס. חשבתי להראות את תהליך התסיסה של מנטוס בתוך קולה, אבל הרגשתי שזה לא מספיק נותן ביטוי ליסוד הסדר והארגון. חשבתי להראות ארוך מבולגן. מה שמבטא את הכאוס בתוך הנסיון לסדר, אבל לא הצלחתי שזה יראה יפה. בסופו של דבר החלטתי לקחת מגוון ציורים של פיקאסו ולסדר אותם באופן סימטרי בפוסטר. כך אני מביעה את הכאוס- באמצעות ציורי פיקאסו שמבטאים בעיניי כאוס בנפש ומציגים את האדם בצורה שמעוררת חוסר שקט, יחד עם הסדר- הסימטריות שבה מסודרים הציורים על הדף.